

İYİ BİR OKUL

Richard Yates 1926 yılında Yonkers, New York'ta doğdu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda görev yaptı. Daha sonra bir süre gazetecilik yaptı, *Bağımsızlık Yolu* romanında Knox Ofis Makineleri olarak anlattığı Remington Rand Şirketi'nde metin yazarı olarak çalıştı, kısa bir süreliğine Senatör Robert Kennedy'nin konuşmalarını yazdı. 1961 yılında yayımlanan ilk romanı *Revolutionary Road* (*Bağımsızlık Yolu*, YKY 2017) Amerikan Ulusal Kitap Ödülü'ne aday oldu, 2008 yılında Sam Mendes tarafından sinemaya uyarlandı. Diğer romanları *A Special Providence* (1969; *Özel Bir Yazgı*, YKY 2023), *Disturbing the Peace* (1975; *Huzuru Bozmak*, YKY 2024), *The Easter Parade* (1976; *Mutluluk Fotoğrafı*, YKY 2018), *A Good School* (1978; *İyi Bir Okul*, YKY 2025), *Young Hearts Crying* (1984), *Cold Spring Harbor* (1986; *Sessiz Sahil*, YKY 2017) olan Richard Yates'in, *Eleven Kinds of Loneliness* (1962; *Yalnızlığın On Bir Hali*, YKY 2023) ve *Liars in Love* (1981) adlı iki de öykü kitabı vardır. Richard Yates 1992 yılında öldü.

Aslı Konaç 1988 yılında Kıbrıs'ta doğdu. Ortaöğrenimini Türk Maarif Koleji'nde tamamladı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümü'nü bitirdikten sonra Glasgow Üniversitesi'nde çocuk edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı.

Çevirilerinden bazıları: Francesca Haig'den *Ateş Vaazı* üçlemesi (*Ateş Vaazı*, *Kemik Haritası*, *Sonsuz Gemi*), Jack London'dan *Yabanın Çağrısı*, Sara Novic'ten *Savaştaki Kız*, Julia Gray'den *Ben Ada Lovelace*, John Williams'tan *Kasap Geçidi*.

Richard Yates'in
YKY'deki kitapları

- Bağımsızlık Yolu (2017)
Sessiz Sahil (2017)
Mutluluk Fotoğrafi (2018)
Yalnızlığın On Bir Hali (2023)
Özel Bir Yazgı (2023)
Huzuru Bozmak (2024)
İyi Bir Okul (2025)

RICHARD YATES

İyi Bir Okul

Roman

Çeviren
Aslı Konaç

YAPI KREDİ YAYINLARI

Babamın anısına...

*Yaklařtır sandalyeni
Uçurumun kenarına
Ben de sana bir hikâye anlatayım.*

F. Scott Fitzgerald

Önsöz

Babam New York'un kuzeyinde, genç bir adamken, tenor olarak konser şarkıcılığı eğitimi almıştı. Muazzam bir yeteneği muazzam bir hassasiyetle birleştiren güzel ve disiplinli bir sesi vardı; şarkı söyleyişini duyduğum zamanlar çocukluk anılarımın en güzelleridir hâlâ.

Sanırım Syracuse, Binghamton ve Utica gibi yerlerde birkaç kez profesyonel anlamda şarkı söyledi ama bunu bir kariyere dönüştürmeyi başaramadı; onun yerine satış temsilcisi oldu. Konser işleri aramaya devam ederken birkaç dolar kazanabilmek için Schenectady'de bulunan General Electric Şirketi'ne bir tür "oyalama muharebesi" niyetine katıldığını tahmin ediyorum ama şirket çok geçmeden onu yutuvermiş işte. Kırkına geldiğinde, yani ben doğduğumda çoktan şehre yerleşmiş, hayatının geri kalanı boyunca çalışmaya devam edeceği işe, Mazda Lamba Departmanı'nda (ampul satışı) bölge satış sorumlusu yardımcılığına iyice alışmıştı.

İnsanlar arkadaş toplantılarında hâlâ şarkı söylemesini isterdi – görünüşe göre istek parçalar arasında en popülerleri "Danny Boy"du–, bazen söylerdi de ama sonraki yıllarda giderek daha sık reddeder olmuştu. Israr edilirse bir adım geriler, aynı anda hem gülümseyip hem de kaşlarını çatarken elini hayır anlamında hafifçe sallardı: Bütün bunlar –"Danny Boy", şehrin kuzeyinde geçirdiği yıllar, hatta şarkı söylemek– geçmişte kaldı, der gibiydi.

General Electric binasındaki ofisi, bir masayı ve ablamla benim çocukken çekilmiş küçük birer fotoğrafımızın durduğu çerçeveyi zar zor alıyordu; yıllar boyunca anneme her ay istediği miktarı –artık her ne kadarsa– gönderebilmek için işte bu bölmede para kazanıyordu. Kendimi bildim bileli ayrıldılar, ne zaman boşandıklarını hatırlamıyorum bile. Ablamı çok severdi –bize karşı sonsuz cömertliğinin esas sebebi buydu bence– ama ben on bir yaşına falan bastuktan sonra babamla ben birbirimizin karşısında ne yapacağımızı bilemezdik. Boşanmanın dağıtım aşamasında ben anneme devredilmişim gibi dile getirilmeyen bir anlaşma vardı aramızda.

Bu varsayımda acı vardı –ikimiz için de herhalde, gerçi babam adına bir şey diyemem– ama tedirgin edici bir adalet de vardı. Aksini ne kadar istersem isteyeyim, ben annemi tercih ediyordum sahiden de. Aptal ve sorumsuz olduğunu, çok konuştuğunu, duygusal davranarak yok yere saçma sapan gerginlikler yarattığını ve kriz durumunda mutlaka yıkılacağını biliyordum ama hüsrarla da olsa, kendi karakterimin de hemen hemen aynı biçimde şekillenmiş olabileceğinden kuşkulanmaya başlamıştım. Birbirimizi faydalı da, pek hoş da sayılamayacak biçimlerde avutuyorduk işte.

Heykel sanatı ve aristokrasi fikri eşit derecede çekici gelmişti anneme hep; böylece, boşandıktan sonra, zenginlerin eserlerini beğenmesini ve onu hayatlarına kabul etmesini arzulayan bir heykeltıraş oldu. Hem sanatsal hem de sosyal emelleri her seferinde, hem de çoğu zaman utanç verici biçimlerde düş kırıklığıyla sonuçlanıyordu ama ara sıra her şeyin güzel sonuçlanacakmış gibi görüldüğü umut veren anlar da oluyordu.

Bu anlardan biri 1941 yılının Mayıs ya da Haziran ayında, ben on beş yaşındayken yaşandı. Annem yaklaşık bir yıldır, Greenwich Village’da bulunan dairemizin aynı zamanda oturma odası da olan stüdyosunda, haftalık küçük bir heykel sınıfı yürütüyordu ve öğrencilerinden biri Jane adında olağanüstü güzel ve cazibeli, zengin bir kızdı. Jane sanırım annem hakkında birçok insan gibi (ben de dahil) romantik denebilecek fikirlere sahipti, onu hayat mücadelesi veren bir sanatçı olarak görüyordu. Her neyse, evlenmek üzere heykel sınıfından ayrıldıktan sonra bizi düğününe davet etti.

Tam bir sosyete düğünüydü; açık alanda, Jane’in annesiyle babasının Westchester County’deki devasa bahçesinde yapıldı, bunun gibisini hiç görmemiştik. Damat da neredeyse gelin kadar göz alıcıydı, dik yakalı kusursuz beyaz üniforması ve kaskatı duran siyah-altın rengi omuzluklarıyla genç bir bahriyeliydi. Bir orkestra, özellikle düğün için inşa edilmiş, beyaz keten beziyle süslü bir platformda yer alan bir dans pisti ve Jane’le bahriyelisi, adamın alev alev parlayan kılıcıyla pastayı keser kesmez eşleriyle dans etmeye başlayan ve bana sayıları yüzlerceymiş gibi gelen güzel kızlar da vardı.

Ben, babamın bana Times Meydanı’ndaki Bond’s adlı mağazadan aldığı ucuz, geniş omuzlu ve üstüme fena halde küçük gelen kışlık takımı giyiyordum. Ben rahatsızsam ablamın nasıl hissettiğini düşünmek bile istemiyorum: Jane’den sadece bir yaş falan küçüktü,

bu harikulade delikanlılarla kızların hiçbirini tanııyordu, giysileri en az benimkiler kadar uygunsuz olmalıydı, yine de gülümseyerek ve minicik tereli sandviçleri kemirerek benimle beraber annemin peşinde geziyor, hektarlarca uzanan çimenlerde, gevezelik eden bir davetli grubundan öbürüne gidiyordu.

“Bu oğlan okula gidiyor mu?” diye sordu sert bir kadın sesi.

“Yani, aslında” dedi annem, “onun için bir okul bulmaya çalışıyordum ama öyle çok okul var ve öyle kafa karıştırıcı bir durum ki, gerçekten...”

“Dorset Akademisi” dedi kadın, bu kez ona iyice bir baktım: İriyarı ve aksi görünüşlü biriydi, çenesinin altında bolca sarkık deri vardı. “Doğu’da oğlanları gerçekten anlayan tek okuldur. Benim oğlum çok sevmiştii.” Kıvırdığı tereli sandvici ağzına tıktı ve iştahla çiğnedi. Ardından da çiğnerken konuşmaya devam ederek, “Dorset Akademisi, Dorset, Connecticut. Unutmayın. Bir yere yazın. Asla pişman olmazsınız” dedi.

Dorset Akademisi’nin müdürü W. Alcott Knoedler annemin yazdığı niyet mektubuna cevap olarak ziyarete geldiğinde ben evde değildim ama yaşananları sonradan ayrıntılarıyla öğrendim. Bizzat müdürün ta kendisi! Müthiş değil miydi ama? Rastlantı eseri New York’taymış; annemin mektubu da yanındaymış ve şöyle bir uğrayıp ona Dorset’ten bahsetmek istemiş. Annem nefes nefese özür dilemiş –stüdyosu darmadağınmış; ziyaretçi beklemiyormuş–, okulun ücretini duyunca da adama ne kadar üzgün olduğunu söylemekten başka bir şey yapamamış: Bin dört yüz dolar imkânsız bir miktarmış. Ama asıl dikkate değer olan, bu söz üzerine W. Alcott Knoedler’in oturmaya devam etmesiymiş. Ara sıra indirim yapmanın mümkün olduğunu açıklamış, hatta belki de normal ücret yarı yarıya düşürülebilirmiş. Yedi yüz dolar annem için imkân dahilinde olur muymuş? En azından bir düşünür müymüş? Ayrıca yazın ilerleyen günlerinde Dorset kampüsü turu için oğluyla birlikte misafiri olup onu şerefendirir miymiş?

“Öyle... ne bileyim işte, öyle incedi ki” dedi annem bana. “Ne kadar ince olduğunu anlatamam yani. Hem okul da kulağa çok ilginç geliyor. Çok küçük, sadece yüz yirmi beş civarında öğrencisi var, bu da her bir oğlanın daha çok ilgi gördüğü anlamına geliyor. Aa, başka ne dedi biliyor musun?” Gözleri parlıyordu.

“Ne?”

“Dorset bireyselliğe inanır’ dedi. Tam senlik bir okul gibi gelmiyor mu kulağa?”

O Temmuz ayında yaptığımız kampüs gezisi tam bir teslimiyet hezeyanı şeklinde geçti. Annemin herhalde yirmi kere söylediği gibi, çok güzel bir yerd. Dorset Akademisi, Kuzey Connecticut’ta yer alan bütün şehirlerin kilometrelerce uzağında kalıyordu. Abigail Church Hooper adında eksantrik bir milyoner hanım tarafından 1920’lerde kurulmuştu, hayattaki emelinin “seçkin kesimin oğulları” için bir okul açmak olduğunu söylediği sık sık dile getirilirdi, hiçbir masraftan da kaçınmamıştı. Okulun tüm binaları, bize “Cotswold” mimarisi olduğu söylenen kalın, koyu kırmızı taşlardan yapılmıydı, keresteleri yaşlanırken ilginç biçimlerde eğilip bükülsün diye özellikle ahşap gençken kurulmuş, arduvazdan üçgen çatıları vardı. Sınıflarla yatakhanelerin yer aldığı üçer katlı dört uzun bina dörtgen biçiminde hoş bir avlu oluşturuyor, avlu içinde çok sayıda kocaman ağaç barındırıyordu. Avlunun ötesinde, döşeme taşlı kıvrımlı yollar boyunca eğri büğrü çatıları, kurşun kaplamalı geniş ve pahalı pencereleri ve gür çimenlikleriyle küçüklü büyüklü, ilgi çekici envaiçeşit bina uzanıyordu.

Ama benden daha zeki insanların hemen fark ettiği bir şeyi görmem yıllarımı alacaktı: Buranın güzelliğinin hayalî, hatta aldatıcı bir yanı vardı, Walt Disney stüdyolarında tasarlanmış olabilecek bir kolejdi. Öğrenmemin uzun zaman aldığı bir şey daha vardı, gerçi bunu Jane’in düğünündeki kadının ses tonundan da tahmin etmem gerekirdi: Dorset Akademisi’nin, başka okulların sayısız sebepten dokunmaya bile yeltenmeyeceği oğlanları kabul etmek konusunda yaygın bir ünü vardı.

Yüksek beklentilerle dolu olarak New York’a döndüğümüzde annem babamın ofisini arayıp okul parasını almak için onunla hararetli bir telefon görüşmesi yaptı. Sanırım böyle birkaç görüşme daha yapması gerekti ama babam nihayetinde her zamanki gibi ondan bekleneni yaptı. Akademik belgeler şaşırtıcı bir hızla halledildi ve Eylül’de eğitime başlamak üzere, bir dördüncü sınıf (onuncu yıl) öğrencisi olarak okula yazıldım.

Bir sonraki adım okul üniformamın alınmasıydı, üniformalar sadece Franklin Simon’daki giyim reyonunda satılıyordu. Dorset oğlanları gündüzleri tüvit kumaştan zevkli gri takımlar giyiyordu, tezgâhtar bunlardan genellikle iki tane alındığını söyledi ama biz

bir tane almakta direttik. Göğüs cebinde okul arması olan, yünlü bordo kumaştan, mavi şeritli resmî Dorset ceketini giymek de bir seçenektir ama bunu almayı da reddettik. Akşamları giyilmesi zorunlu bir üniforma daha vardı: Siyah kruvaze ceket, çizgili pantolon, çıkarılabilen dik bir yakası (normal veya kıvrık uçlu) olan beyaz gömlek ve siyah papyon.

“Artık bir Dorset öğrencisisin” dedi annem mağazadan çıkarken.

Pek öyle sayılmazdı. Müdürün konuşmasının beni en çok ilgilendiren kısmı, Dorset öğrencilerinin yerine getirdikleri “toplum hizmeti”ydi; ağaç kesiyor, çiftlik işleri yapıyor, işçiler gibi kamyonetlerin arkasında geziyorlardı; yani ben annemi bir Ordu ve Donanma mağazasına götürüp doğru türden bir işçi tulumuyla iş gömlekleri, doğru türden yüksek iş ayakkabıları ve taklit bir Donanma paltosu seçmeden alışveriş bitmiş sayılmazdı. Başka hiçbir şey işe yaramasa bile, böyle bir kıyafetim olduğu sürece Dorset Akademisi’nde başımın çaresine bakabilirmişim gibi hissediyordum.

Babamın tüm bunlar hakkında neler hissetmiş olabileceğini tahmin etmek zor değil. Pahalı bir yatılı okul fikri ona saçma gelmiş olmalı, ücret de borçlanmasına neden olmuştur muhakkak. Ama bana karşı çok anlayışlı davrandı bu konuda. Beni Batı Yakası’nda bulunan dairesine götürdü, ki bu nadiren yaşanan bir şeydi, yalnızca ikimiz vardık, kız arkadaşının o öğleden sonra hafif ateşte kaynamaya bıraktığını tahmin ettiğim kuzu yahnisinden oluşan güzel bir akşam yemeği ikram etti (kız arkadaşıyla biraz gergin geçen birkaç karşılaşmamız olmuştu ama o akşam bizi yalnız bırakmaya karar vermişti herhalde). Evi, yaşadığım kaotik heykel atölyesinden sonra son derece temiz ve düzenli geldi bana, tabakları yıkayıp yerleştirdikten sonra oturup iki saat boyunca –her zamanki gibi duraksayarak ve tereddüt ederek– konuştuk ama normalden daha iyi iş çıkardığımızı düşündüğümü hatırlıyorum. O gece, okula başlamak üzere olan bir oğlanın işine yarayabileceğini düşündüğü iki hediyeyle gönderdi beni eve: Okuldaki son yılmda nihayet paramparça olan, “Boston çantası” dedikleri, eski moda, yıpranmış, ağır bir valiz ve orduda geçirdiğim süre boyunca Almanya’da bir yerlerde kaybedene kadar benimle kalan, babamın ad ve soyadının baş harfleriyle mühürlenmiş, yeni görünümlü, deri kaplı bir tıraş seti.

Bu konuda herkese karşı çok anlayışlı davrandığımı tahmin ediyorum. Çalıştığı katta, odasının dışındaki ofis alanında yaşanmış

olabilecek bir sahne canlandırabiliyorum gözümde; kendisi gibi gömlekli ve eli işe dair belgelerle dolu başka bir çalışanla karşılaşır daktiloların tüm gün süren tıkırtıları arasında dostça selamlaşmak için duraksamış olabilirler. Diğer adamı babamdan daha iriyarı ve candan biri olarak hayal ediyorum, boşa kalan elini uzatıp babamın omzunu tutmuş olabilir mesela.

“Ailen nasıl Mike?” derdi herhalde. Babamın adı Vincent’ti ama ofisteki herkes ona “Mike” derdi, nedenini hiç öğrenemedim.

“Ah, iyiler, sağ ol.”

“Güzel kızın yakında evlenir herhalde?”

“Ah, bilmem, çok yakında olmaz umarım ama tabii, yakında evlenir herhalde.”

“Evlenir elbette. Dünya tatlısı bir kız. Oğlan nasıl peki?”

“Sonbaharda koleje gidecek.”

“Ya? Kolej demek? Tanrım, Mike, bu sana çok pahalıya patlamıyor mu?”

“Yani, ucuz değil ama halledebilirim herhalde.”

“Hangi kolej?”

“Dorset Akademisi diye bir yer, Connecticut’ta.”

“Dorset mi?” derdi adam. “Hiç duymadım galiba.”

Yorgun görünen babamın bu noktada hoşbeşi sonlandırarak başını çevirdiğini hayal edebiliyorum. O yaz yaşlı sayılmazdı –elli beş yaşındaydı– ama on sekiz ay sonra ölmüş olacaktı. “Yani” derdi, “aslında ben de hiç duymadım ama... işte, iyi bir okulmuş.”

On beş yaşındaki Terry Flynn'in yüzü bir meleşinkini, vücuduysa kusursuz bir sporcununkini andırıyordu. Ufak tefekti ama tek kelimeyle güzeldi. Giyinik halde arkadaşlarının arasında yürürken, onu herkesten ayıran bir hafiflik, çeviklik ve kendine has bir zarafetle hareket ediyordu; sadece yürüyüşünü izleyerek, bir hücum pasını almak için nasıl sıçrayacağını, topu kapmaya çalışabilecek oyuncuları nasıl atlayacağını ve kalabalık çıldırırken kale çizgisine koşup zafer getiren sayıyı takımına nasıl kazandıracığını gözünüzde canlandırabilirdiniz.

Üstelik Terry'nin giysileriyle iyi görünmesi, yatakhane her gün soyunup beline bir havlu sararak, sonra da koridordan geçip duşlara yürüyerek sergilediği performansın yanında bir hiç kalırdı. Kasları çok belirgindi: Her bir çıkıntısı, bağı ve girintisi klasik bir heykeltıraşın keskisiyle oyulmuş gibi açık seçikti ve bedenini de buna uygun biçimde taşıyordu. O geçerken diğer oğlanlar, "Merhaba Terry" ve "Hey, Terry" diye seslenirdi; Terry Flynn Dorset Akademisi'ne varmasını izleyen birkaç gün içinde üçüncü binada adıyla çağrılan tek yeni oğlan olmuştu.

Terry koridorun o ucundaki, iki tuvalet bölmesiyle dört lavaboyu da içeren duş odasında muhteşemdi. Havluyu kasıklarından çekip alışını küçük ve mütevazı bir gösteriye dönüştürür, organının büyüklüğünü kanıtlardı; ardından sıcak suyun altına girer, ağırlığını bir ayağından diğerine vererek poz verircesine dururdu; parlayan, ıslak bir heykele benzerdi. Sağ elinin serçe parmağı bir futbol maçında kırılmış ve düzgün iyileşememişti; bükülmüyordu ve bu parmağın başta sahteymiş gibi görünen o zarif katılığı Terry'nin karakterine yerinde bir kaygısızlık katıyordu.

Dorset Terry'nin gittiği dördüncü kolejdı ama daha yalnızca ikinci sınıftaydı –hâlâ okumayı öğrenmeye çalışıyordu–, bu nedenle sınıf arkadaşları yaşlıları değildi. Öğle yemeğinden önceki saatlerde sınıftakilerle, Terry onlara ne zaman gülümsese her biri kızarıp bozaran on üç yaşındaki çocuklardan oluşan grupla arkadaşlık eder, geri kalan zamanınıysa yaşlılarına ayırırdı. Odası, üçüncü binanın